

Univerzita Karlova Evangelická Teologická fakulta

Katedra sociální práce

Rodinná konference v sociální práci při práci s rodinou

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Kateřina Schmidová

Vypracovala:

Soňa Mužíková

Praha, duben 2023

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

Podpis

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své bakalářské práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto bakalářskou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Kateřina Schmidové, která díky svým radám a vedení přispěla k napsání této bakalářské práce

Abstrakt

- Název:** Rodinná konference v sociální práci při práci s rodinou
- Cíle:** Zhodnotit možnosti a úskalí metody rodinných konferencí prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky center pro rodinu.
- Metody:** Polostrukturovaný rozhovor
- Výsledky:** Na základě odpovědí našich respondentů bylo zjištěno, že metoda RK je vhodná pro práci s rodinou. Oproti jiným metodám dává více kompetencí rodině a dítěti, při řešení problému. Koordinátor RK je člověk, který je proškolený, řídí a vede celý proces RK. Koordinátor RK by měl být nestranný, umět naslouchat a řešit konflikty. Respektuje rodinu a měl by v RK vidět smysluplnost. Úskalí metody RK uvedli naši respondenti zejména překážky na straně spolupráce s organizacemi a odborníky a malou podporu od státu. Možnosti přesahu RK viděli respondenti ve společenském přesahu této metody, spiritualitě, dostupnosti, značné výhody oproti jiným metodám, zejména PK.
- Klíčová slova:** Rodina, Rodinná konference, Koordinátor, Sociální pracovníci, OSPOD

Abstract

Title: Family conference in social work while working with the family

Objectives: To evaluate the possibilities and pitfalls of family conference methods through semi-structured interviews with staff of family centers.

Methods: Semi structured interview

Results: Based on the answers of our respondents, it was found that the RK method is suitable for working with the family. Compared to other methods, it gives more competence to the family and the child when solving the problem. The RK coordinator is a person who is trained, manages and leads the entire RK process. The RK coordinator should be impartial, able to listen and resolve conflicts. He respects the family and should see meaning in RK. The pitfalls of the RK method were mentioned by our respondents, especially obstacles on the side of cooperation with organizations and experts and little support from the state. Respondents saw the possibilities of RK overlap in the social overlap of this method, spirituality, accessibility, significant advantages compared to other methods, especially PK.

Keywords: Family, Family conference, Coordinator, Social workers, OSPOD

OBSAH

1. ÚVOD.....	9
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2.1 Vývoj rodiny v moderní společnosti.....	10
2.2 Krizové oblasti a krizové situace v rodině.....	11
2.3 Sanace rodiny.....	12
2.4 Metody a nástroje práce s rodinou.....	13
2.4.1 Rodinná terapie (RT).....	13
2.4.2 Mediace.....	14
2.4.3 Facilitace.....	14
2.4.4 Případová konference (PK).....	15
2.4.5 Rodinná konference (RK).....	16
Původ rodinných konferencí.....	16
Historie rodinných konferencí v Evropě.....	17
Zavádění metody RK v ČR.....	18
Metodika RK.....	19
Zásady a principy rodinné konference.....	19
Fáze rodinné konference.....	20
Plán rodinné konference.....	20
Cíl rodinné konference.....	20
Role účastníků RK.....	21
Přehled dalších účastníků procesu mimo organizátory.....	24
Postup rodinné konference.....	25
Kompetence koordinátora.....	25
Plán rodiny.....	28
Představení/přijetí plánu.....	28
Realizace plánu.....	29
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
4. VÝSLEDKY.....	31
4.1 Kompetence a činnost koordinátora RK.....	31
4.2 Úskalí a výhody zavádění metody RK v praxi.....	35
4.3 Motivace koordinátora RK a možnosti RK.....	40
5. ZÁVĚR.....	45
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	48

SEZAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)

Multidisciplinární tým (MT)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM)

Orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD)

Případová konference (PK)

Rodinná konference (RK)

Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi (SAS)

Sociální pracovník (SP)

1. ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá tématem Rodinných konferencí (dále jen RK). Jedná se o metodu, která rodině napomáhá, při řešení problémů, které se přímo týkají rodiny a dítěte. Zapojuje širší okruh rodiny, což v pojetí RK může být i blízký člověk dítěte, soused, kamarád či vedoucí kroužku aj., a využívá sociální síť kolem dítěte, kterému říkáme sociální kapitál. Cílem bakalářské práce je zhodnotit možnosti a úskalí této metody prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky dvou center pro rodinu. Mým motivem k napsání této bakalářské práce je zejména osobní zkušenost s RK. Pracovala jsem několik let, jako koordinátorka RK, byla jsem v roli účastnice, odborníka, ale i podpůrnou osobou. Měla jsem možnost nahlédnout na RK z více stran.

Setkala jsem se ve své praxi i s jinými metodami, které pracují s rodinami. Hlavní přínos RK spatřuji v předání kompetencí rodině při řešení problémů. Centrem celého procesu zůstává dítě, které má právo zasahovat a spolupodílet se na řešení problému. Tato metoda splňuje deklaraci práv dítěte “Rodina a její síť“ ratifikovanou v roce 1989 s úmluvou o právech dítěte, deklarující rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, která musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu.

Na začátku teoretické části popisují vývoj rodiny v čase. Tímto tématem se zabývám podrobněji, jelikož RK je využívána v současnosti. Dále se zabývám tématem krizové oblasti a krizové situace v rodině se kterými RK pracuje. Následně rozebírám téma sanace rodiny a různé metody a nástroje, které pracují s rodinou. Jednou z metod je RK, kterou se zabývám podrobněji od historie vzniku u nás i v zahraničí, zejména se rozepisují o zkušenosti z Holandska, až po metodický rozbor RK.

Na začátku praktické části popisují metody, které jsem využila, při psaní bakalářské práce a popisují kritéria pro výběr respondentů. Následně uvádím, jakým způsobem jsem zpracovala polostrukturované rozhovory. Ve výsledkové části vyhodnocuji odpovědi respondentů vztažené k vybraným oblastem. V závěru praktické části se vyjadřuji k celkovým výsledkům práce, hodnotím cíl práce a jeho naplnění a poukazuji na praktické využití bakalářské práce.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Vývoj rodiny v moderní společnosti

Rodina prošla v průběhu let určitým vývojem. Tento vývoj ovlivnil i metody a nástroje, kterými lze k rodině přistupovat, při řešení různých problémů, které se přímo rodiny týkají. V současné době se klade důraz zejména na respektující přístupy práce, které zohledňují originalitu každé rodiny, a přitom rodině dávají návody na vyřešení jejich problému. Tradiční rodiny neřešily do takové míry problémy, které řeší současné rodiny. Matějček (2002) hovoří o tom, že v dobách, kdy fungoval tradiční model rodiny, kde otec byl nebo stále je autoritou se zdá, že konflikty nejsou, to proto, že manželka z pozice podřízené osoby nedokázala hájit svá práva a ozvat se nebo nechtěla či se bála a potlačila svůj odlišný názor na situaci či pohled na výchovu. Postupně docházelo k demokratizaci rodiny, rozpory se začaly ventilovat a tím se problémy dostávaly na povrch. Demokratizace rodiny ovlivnila vztahy mezi partnery. Ventilace rozdílných názorů na běžné životní problémy má své výhody i nevýhody. V otevřené debatě lze dojít k řadě pozitivních řešení a kompromisů, na druhé straně lze v rodině dojít do situace, že se předmětem sporu může stát velkým problémem, kde se ostře diskutuje a kompromisy nejsou přijímány. Autor se přímo vyjadřuje následovně: „Problémy nejsou v dětech, ale převážně v lidech kolem nich. A to v těch nejbližších“. Pokud dokážeme porozumět problému, udělali jsme první krok na cestě k nápravě, což bylo i stejným motem Maorů, kteří RK využívali ve svých komunitách. RK může napomoci vytvořit rodině prostředí, pro setkání nejbližších, podívat se na problém z více stran, porozumět mu a nalézt řešení. (Matějček, 2002)

Postmoderní rodina

Demokratizace rodiny ovlivnila vztahy mezi partnery. Ženy se více emancipovaly, nastala proměna genderových rolí v rodině, poklesla autorita otců. V této proměně se často mluvilo o krizi otců a jejich role v podobě mužů a aktivních otců. Dochází ke změně vztahu dětí k rodičům. Dítě již není v jednostranné podřízené roli, ale dítě začíná být aktérem a samostatnou osobností v celku. Rodina řeší témata jako jsou tolerance, partnerství, role a autority a specifické potřeby jedinců. Nastává velká obtíž sladit rodinný a pracovní život. Nejen z tohoto důvodu se rodí méně dětí. Tato situace není způsobena počtem dětí v rodině, ale diferenciací životních stylů. Díky tomu se zvyšují i počty bezdětných párů. Nastává ztráta rodičovského monopolu na výchovu.

Tuto roli přebírají masmédiá a instituce, zejména školy a vrstevnické skupiny. Zároveň se zvyšuje nestabilita v párovém životě a stoupá vysoká pravděpodobnost rozvodů a nižší sňatečnost. Stále více lidí žije spolu na “hromádce“ neboli nesezdaná soužití (Kolářová, 2023). Proměna rodiny přináší i řadu komplikací tzn. běžné problémy a krizové situace (Matějček, 2002).

2.2 Krizové oblasti a krizové situace v rodině

Krizové oblasti a krizové situace se i přes značný vývoj rodiny často opakují. V této kapitole si popíšeme ty nejčastější z nich, se kterými se také setkáváme v RK. Než přejdeme ke konkrétním situacím a oblastem popíšeme si obecně co je krizová situace. Z hlediska aktuálních psychologických koncepcí se jedná o „přechodný stav vnitřní nerovnováhy způsobený kritickými událostmi nebo takovými životními událostmi, které vyjadřují zásadní změny chování“ (Špatenková, 2004). Matějček (2002) uvádí nejběžnější oblasti, které způsobují krizi v rodině

- nedostatek financí,
- nezralost partnerů,
- nezájem o rodinu,
- odlišnost v pohledu na výchovu dětí.

Nedostatek financí, vede k ohrožení základních potřeb, jistoty a bezpečí dítěte a celé rodiny.

Nezralost a nepřipravenost obou partnerů, zvláště pokud nastane situace příchodu dítěte do rodiny. Dochází k nesouladu v oblasti sladění potřeb obou partnerů a dítěte. Dítě do rodiny vnáší změnu životního stylu a když jeden z partnerů nechce ustoupit ze svého původního nastavení a přehodnotit své koníčky a rozložení času ve prospěch rodiny, vytvoří se konflikt, který bychom mohli nazvat nezájem o rodinu.

Neobvyklé nejsou ani konflikty s prarodiči i když to v dnešní době již není tak časté téma jako před 30 lety. Přesto některé mladé páry žijí v blízkosti prarodičů nebo jsou na nich stále ekonomicky závislí, což může vést ze strany prarodičů k pocitu, že mladí nejsou dostatečně vděční a uctíví a když se tento konflikt přenesse do mladé rodiny, můžou páry ztratit půdu pod nohama a schopnost táhnout za jeden provaz.

Odlišnosti v pohledu na výchovu dítěte bývá v současné době častější příčinou neshod a rozkolu. Současná doba nabízí nejen řadu příruček a směrů jak tzn. “nejlépe” vychovávat dítě, ale existuje již v tomto ohledu i řada institucí, kam dítě zapojit do vzdělávacího systému, kde jsou zásadně odlišné přístupy výchovy, ale i odlišný přístup oceňování dítěte. Jedna z nejproblematictějších věcí ve vztahu k dětem je okolnost, že rodiče si neuvědomují, že dítě používají ve svých konfliktech s partnerem jako hromosvod. Dítě se stává obětí, na kterou se svalují viny, nebo se stává prostředníkem, který by měl usmířovat hádající se páry. Dostává podivnou roli soudce, na kterou není často zralé a nedokáže tyto situace řešit. Následně jsou na dítě kladeny požadavky, které v něm vyvolávají napětí a vnitřní neklid. Tento neklid může vyústit v absenci “radosti ze života” a dítě se stává příliš vážné.

Když pomineme závažné příčiny problémů v rodině jako je násilí, úmrtí, závislost, nemoc, nevěra, tak i běžné spory vedou k rozkolu rodinného systému. Tyto běžné spory mohou vyústit v rozchod partnerů, což je zásadním mezníkem v životě dítěte. Rozchodem partnerů je výrazně ohrožen zdravý vývoj osobnosti dítěte, které rozvrat rodičů prožívá. Četné výzkumy dokazují, že neexistuje věk, ve kterém by dítě netrpělo rodinným rozvratem. Jde pouze o to, že reakce dítěte v určitých obdobích vývoje jeho osobnosti je různá podle věku a pohlaví.

Důsledky tohoto traumatizujícího období se u dítěte často rychle projeví například v zhoršeném prospěchu, což bývá dalším traumatem pro dítě, jelikož je za špatné výsledky trestáno. Reakce můžou vést k uzavření do sebe, rezignaci či zvýšené agresivitě a tím si dítě navodí v kolektivech další problémy. Rozvodem se také často přeruší vztahy širší rodiny, které dítě potřebuje pro svou identifikaci s dospělými. Ruší se zázemí, kde dítě zažívalo pocit bezpečí a jistoty (Matějček, 2002).

V případě rozchodu rodičů je vhodné zapojit do procesu RK, kde se dítě může vyjádřit a do uspořádání mluvit veřejně i s podporou jeho podpůrné osoby v širším kruhu rodiny, což tuto možnost v jiné metodě nenalezneme.

2.3 Sanace rodiny

V následující kapitole si popíšeme sanaci rodiny a její principy, které jsou totožné v RK. Bechyňová (2011) popisuje ve své knize sanaci rodiny jako „postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňující některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, případně kvůli tomu, že je sám někým z rodiny

ohrožen“. Nebo pokud je někdo z rodiny včetně dítěte ohrožen na sociálním, biologickém nebo psychologickém vývoji. Jedná se o stejný princip, který využívá RK. Při tomto postupu se zapojují odborníci z různých oborů, kteří by eventuálně mohli pomoci rodině řešit její problémy. Tento tým odborníků se nazývá multidisciplinární tým odborníků (dále jen MT) a jedná se o kvalitně koordinovaný tým, který se přímo podílí nebo poskytuje sociální služby zaměřené na práci s rodinou nebo dítětem v úzké spolupráci s dítětem ze sociálně-právní ochrany a neziskových organizací jako je např. Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi (dále jen SAS) a Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM) a dalšími organizacemi a službami, zabývajícími se rodinou a dětmi např. školky, základní a střední školy, lékaři, psychologové aj. Koordinátorem všech těchto odborníků je ideálně sociální pracovník z Orgánu sociálně-právní ochrany dětí OSPOD nebo SAS.

2.4 Metody a nástroje práce s rodinou

Existuje velké množství metod a nástrojů, pro práci s rodinou a dítětem. Využívají se ve vztahu k aktuálním problémům v rodině. V této části si uvedeme několik z nich.

2.4.1 Rodinná terapie (RT)

„Rodinná terapie (dále jen RT) je způsob řešení zdravotních či jiných problémů ve spolupráci s terapeutem jednotlivcem či dvojicí terapeutů a více členů rodiny. Terapeut se obvykle setkává se všemi členy rodiny současně, nikoliv s každým z nich individuálně. Jinak řečeno nejtypičtější situací v praxi RT je setkání několika členů rodiny s terapeutem, při kterém se účastníci snaží rozhovorem vyřešit problém, který se týká jich všech. Dnes rodinní terapeuti pracují nejrozličnějším způsobem – s celými rodinami, s dvojicemi i s jednotlivci“ (Gjuričová, 2009).

RT zpravidla trvá 50–60 minut, někdy i 90 min. Vždy záleží na počtu členů rodiny a jak se terapeut s klientem domluví. Při RT mohou vést sezení i dva terapeuti, nejčastěji žena a muž. Jedná se o vysokoškolsky vzdělané odborníky. Obvykle to jsou psychologové s terapeutickým výcvikem. Cena za jedno sezení se pohybuje od 600 Kč do 2000 Kč. Některé neziskové organizace nabízí programy, kde je RT hrazena z grantu, pro klienta tedy může být zdarma. Aby byla RT účinná, doporučuje se

absolvovat více sezení. Rodina dochází např. celý rok na terapii, 1x až 4x za měsíc, je to opět na dohodě klienta a terapeuta.

2.4.2 Mediaci

Mediaci lze definovat jako metodu, která slouží k upevnění vztahů mezi samotnými rodiči a mezi rodiči a dětmi (Plamínek, 2013). Jedná se o techniku, která pracuje s konfliktem. Řeší spory mezi dvěma stranami, které se nemohou dohodnout (amcr, 2023). Na rozdíl od RT se mediace soustřeďuje na řešení konkrétních konfliktů nebo problémů v rodině. Výsledkem tohoto procesu by měla být dohoda.

Člověk, který řídí mediaci se nazývá mediátor. „Mediátor je odborník na efektivní vyjednávání a metodiku řešení problémů. Mediátor nemá roli soudce ani arbitra. Nerozhoduje o tom, co je správné a co nikoliv. Dbá na proces nedorozumění mezi stranami a na výsledné řešení, které je navrženo a podporováno všemi zúčastněnými. Není v konfliktu mocensky ani citově zaangażován“ (amcr, 2023).

Nejčastěji využívají mediaci páry, rodiny v rozvodovém řízení. Cílem mediátora je, aby se protistrany i přes veškeré emoce účastníků tohoto procesu dohodli. Mediátor se při mediaci řídí jasně danými pravidly. Někdy je potřeba, aby rodina prošla rodinnou terapií dříve, než se setkají s mediátorem.

Tato služba je zpoplatněná a finančně náročná. Mediace samotná trvá 3 hodiny, jedna hodina stojí 1500 Kč. Jedno sezení vyjde na 4 500Kč. Někdy rodině stačí jedno setkání. Jsou ale rodiny, které se setkaly třeba 10x, než vytvořily dohodu. Vyskytují se projekty hrazené neziskovými organizacemi, ale není jich moc. RK a PK jsou zdarma, tedy dostupné každému (amcr, 2023).

2.4.3 Facilitace

Facilitace je na rozdíl od mediace technika, která pomáhá skupině lidí dojít k cíli porady nebo při složitém jednání. Například při pracovních poradách nebo v sociální práci v případové konferenci. Jedná se o to, aby byla diskuse efektivně využita navzdory neefektivní komunikace, nedorozumění a dalším nejasnostem v průběhu komunikace. Člověk, který řídí facilitace se nazývá facilitátor.

„Facilitátor je odborník na vedení procesu dorozumívání se, který zaměřuje energii účastníků na dané téma a volí metody jednání dle aktuální situace, vždy však tak, aby umožnil každému aktivně se zúčastnit a vyslovit svůj názor v bezpečné

atmosféře. Zodpovídá za proces dorozumívání, nikoliv za výsledky řešení“ (amcr, 2023).

2.4.4 Případová konference (PK)

„Případová konference (dále jen PK) je plánované a koordinované společné setkání všech, kteří představují nebo mohou představovat podpůrnou síť pro rodinu a dítě. V tomto smyslu se myslí hlavně odborníky, kteří už pracují s rodinou a také příbuzné, kteří jsou zapojeni do rodinného systému kolem dítěte. Cílem je výměna informací, zhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, hledání optimálního řešení a plánování společného postupu, který povede k naplňování potřeb dítěte. Výstupem je individuální plán péče“ (Hrdinová a kol., 2010).

Z hlediska sociálního pracovníka se jedná o jednu ze základních metod sociální práce s jednotlivcem v nepříznivé sociální situaci. Jeho práce spočívá v koordinaci rodinných příslušníků a odborníků na předem domluveném setkání. Samotné setkání vede nezávislá osoba moderátor “facilitátor“, který má za úkol řídit dosažení cílů a kontroluje průběh PK dle zakázky svolavatele (Matoušek, 2012). Na základě metody PK by měl být schopen:

- rychle reagovat na vzniklou situaci ohroženého dítěte nebo jeho rodiny,
- vyhodnotit situaci dítěte a jeho rodiny s cílem nalézt optimální řešení,
- vytvářet osobní kontakty a podpůrnou síť rodině pomocí MT,
- aktivizovat rodinu,
- koordinovat péči,
- být schopen kontrolovat plnění domluvených kroků (Malíková, 2012).

Výstupem setkání je individuální plán péče, resp. individuální plán ochrany dítěte. PK nejčastěji svolává OSPOD, ale i organizace, které mají v péči dítě, například škola, SAS aj. PK trvají zpravidla dvě hodiny, rodina náklady za uspořádání PK nehradí. Náklady jsou plně hrazeny pořádající organizací.

2.4.5 Rodinná konference (RK)

Rodinné konference (dále jen RK) je metoda využívaná k řešení problémů v rodině. Nejčastěji se přístup využívá k řešení problémů, které se přímo týkají dětí. Přístup RK vychází z filozofie že rodina, pokud má dostatek souvisejících informací, je schopna, nalézt řešení obtížné situace, ve které se nachází lépe, než by to dokázal profesionál. Rodina totiž nejlépe zná své problémy a své silné a slabé stránky (Mirsky, 2003). Přístup RK dává rodině možnost sejít se a nalézt nejlepší možný způsob řešení jejich problému.

Na rozdíl od PK zde odborníci ustupují do pozadí a rodina se stává expertem na řešení své situace. Dostává větší prostor pro vytvoření plánu na řešení problému nebo problémové situace. Odborníci poskytují rodině pouze podporu a pomáhají s organizací procesu (Pavlíková, 2015).

Původ rodinných konferencí

Přístup rodinných konferencí pochází z Nového Zélandu od původních obyvatel Maorů. V maorské společnosti se důležitá rozhodnutí řešila v komunitě na zvláštním, k tomu určeném místě. Do procesu se zapojovala široká komunita s cílem společně působit na pachatele. Neznali ve své kultuře obviňování, ale ptali se a poté se zaměřovali na příčiny, což v jejich kontextu znamená částečné vyřešení problému (Neumannová, 2011). Maorové se nechtěli zapojit v tomto ohledu do západního systému soudnictví a tento systém považovali za institucionální rasismus v jehož důsledku byla oslabena funkce rodiny a docházelo k neúměrnému uvěznění mladistvých příslušníků maorské menšiny. „Proto jsou RK příkladem tzv. „indigenizované sociální práce“, tj. zapojení původní domorodé kultury do profesionální sociální práce“ (Matoušek, 2012).

RK na Novém Zélandu byly uzákoněny roku 1989 zákonem o dětech, mládeži a rodinách. Z Nového Zélandu, Austrálie, USA a Spojeného království se přístup postupně rozšířil také do zemí Holandska, Německa a států severní Evropy až k nám do České republiky. V rámci Evropy neexistuje žádná organizace, která by RK zastřešovala. Mezi jednotlivými státy ale dochází k výměně zkušeností například na každoročním setkání tzv. „Evropská síť pro rodinné konference“ (Pavlíková, 2015).

Historie rodinných konferencí v Evropě

Z Holandska se dostala metoda i k nám. Zkušený sociálního pracovník se 40letou praxí, dokumentuje svoje zkušenosti z RK v letech 1987 až 2012. Uvádí, že absolvoval tisíce konferencí a na základě tohoto, vybízí k diskusi o současném stavu sociální péče a vychází z obnovitelných zdrojů síly, které mají lidé v sobě. V Nizozemsku před lety o toto poselství nebyl žádný zájem, změna nastala po roce 1989.

Byla to doba kdy společně s partnerskými organizacemi z Maďarska a Finska svolali evropskou konferenci, jíž se vedle sociálních pracovníků a náhradních rodičů zúčastnili i rodiče dětí umístěných do pěstounské péče. To bylo pro vizionářské kolegy z Holandska začátek nové mise zavést rodinné skupinové konference v ochraně dětí. Zavádění se neobešlo bez obtíží, zejména profesionálům se myšlenka RK nezdála. Chtěli prostřednictvím RK prosazovat svá rozhodnutí, rozhodovat kdo a za jakých podmínek má na RK právo.

RK vnímali jako nástroj, který si profesionál může sám zvolit a oni rozhodnou, zda vpustí do role účastníky rodiny či nikoliv. Hovoří o tom takto „to bylo šokem, když jste zjistili, že občan, který žádal vládu o pomoc, se nejenom stal objektem asistence, ale nehrál ani žádnou roli jako subjekt“. Zkrátka jsme se čím dál častěji setkávali s tím, že odborníci kromě diagnostiky problému zároveň rozhodovali o způsobu jeho řešení. Lidé, kterým byla poskytnuta pomoc se stávali závislími na odbornících a institucích. Odborníkům mezilidské interakce, ve smyslu omluva nebo sympatie, komplikují práci.

Zhruba za pět let pracovníci v Holandsku pochopili, že klást důraz na model RK není tak důležitý, jako věnovat více pozornosti významu vlastní zodpovědnosti občana. Hned v úvodu se to nesetkalo s pozitivními ohlasy. Bojovali jsme s odborníky, kteří konference nejdřív považovali za další novou metodu práce, poté si mysleli, že se obrátili kolegové proti nim a jejich profesi. „Nejednou jsem byl nařčen z toho, že jsem na straně klienta, a ne na jejich „Ve skutečnosti jsme však nebojovali proti odborníkům, pouze proti způsobu, jakým zasahovali do řešení rodinných problémů, aniž nejprve dali lidem možnost spolehnout se při navrhování plánu a rozhodování o výsledku na své blízké nebo příbuzné“ (Horst, 2010).

Z hlediska vývoje společnosti a dlouhodobé práce na zavádění RK v Holandsku dochází ke změnám. Společnost je více ovlivněna demokratickým myšlením a tento přístup ovlivňuje i pohled na pomoc rodinám a sociální péči. Rodinná skupinová konference je zde vnímána nikoli jako něco nového, exotického. Naopak, jedná se o moderní aplikaci dobře známých principů, jako je dobré sousedství, solidarita, občanství

nebo suverenita v přirozeném prostředí. Udržování kontroly nad vlastní situací a její změny byly prezentovány v kontextu práv a demokracie. Na následujícím příkladu vysvětluje problematiku „lékař je odborníkem na péči, pacienti jsou odborníky na své vlastní životy. Tím, že informace zpřístupníme, mají pacienti lepší možnost účastnit se rozhodování o důležitých otázkách“ (Horst, 2010).

Tento celkový vývoj od prvopočátků doteď shrnul následovně „po realizaci více než šesti tisíc konferencí jsem měl tolik dat, že jsem formuloval tvrzení o RK, které znělo: RK se netýká problémů, konfliktů nebo potíží, které by mohly být tématem konference. Netýká se ani lidí, pro které může a nemusí být konference užitečná. Klíčem úspěchu je investice do sociálních okruhů. Jak zapojit ty, kdo klienta obklopují, jeho nejbližší? Jak úspěšně využít jejich potenciál a dosáhnout tak řešení? Jak situaci uspořádat, tak, aby vznikl nějaký plán? A kdo vůbec jsou oni nejbližší? Co víme o tomto potenciálu společnosti, který stále není dostatečně využíván?“

Z posledních výzkumů vzešlo uspokojivé číslo úspěšnosti RK 86 %, které hovoří za vše, kdy se společnými silami, a především v rodinném kruhu dospělo ke zdárnému řešení problémů a problémových situací za pomoci RK.

Situace v Holandsku nebyla z počátku zavádění vůbec lehká, ale v současné době jsou rodinné konference sebevědomým nástrojem v doprovázení rodiny při řešení problému a využívají je při své práci s rodinou státní i neziskové organizace (Horst, 2010).

Zavádění metody RK v ČR

„Před tím, než došlo k realizování pilotního projektu MPSV jsme se u nás mohli s RK setkat. Několik neziskových organizací se inspirovalo v zahraničí a podařilo se jim zorganizovat první RK. Vedle toho také někteří sociální pracovníci více zapojovali do řešení rodinných problémů širokou rodinu a využívali při rodinných setkáních prvky RK. Pilotním projektem MPSV se tento přístup a tato metoda dostala ve větší míře do povědomí sociálních pracovníků jak ve státní, tak i neziskové oblasti. Česká republika se tím přidala k dalším zemím Evropy, které se rozhodly RK rozšířit a zavést do běžné praxe sociální práce s ohroženou rodinou. Pilotní projekt MPSV, který byl inspirován RK v praxi podle holandského modelu probíhal od roku 2014 do 2015 v osmi českých krajích: Jihomoravském, Královéhradeckém, Moravskoslezském, Olomouckém, Pardubickém, Středočeském, Ústeckém a kraji Vysočina, ve spolupráci s 35 pracovišti OSPOD, jejichž sociální pracovníci byli v metodě vyškoleni. Zároveň se proškolilo 57

koordinátorů a 7 administrátorů RK. Stejně jako v Holandsku nebylo zavádění nové metody a nového přístupu snadné. Většina vyškolených sociálních pracovníků měla k této metodě kladný vztah, domnívali se ale, že pro většinu rodin, se kterými pracují, nejsou RK vhodné. Obávali se hlavně ztráty kontroly nad “svými případy“ a také měli pochybnosti o tom, zda mohou tyto rodiny převzít zodpovědnost za řešení problému. Po prvních uspořádaných RK se potvrdilo, že rodiny jsou schopné naplánovat správný postup spolu s okruhem dalších rodinných příslušníků a přátel. Stále se však jednalo o novou metodu a na prosazování tohoto způsobu myšlení bylo potřeba více času. V roce 2015 byly zkušenosti a výstupy z projektu prezentovány neziskovým organizacím po celé republice. Organizace, které měly zájem o tuto metodu byly proškoleny více do hloubky a následně mohly realizaci RK převzít“ (Pavlíková, 2015).

Metodika RK

Pavlíková (2015) charakterizuje RK z hlediska metodiky následujícím způsobem:

- „jedná se o rozhodovací model, jehož cílem je najít pro dítě vhodné řešení,
- rodina odpovídá na otevřenou, jasně formulovanou otázku, která nenaznačuje řešení,
- nositelem konference je rodina a její síť (s jejími členy, kulturou a zvyky, volbou místa a času, výběrem a přípravou občerstvení a tvorbou vlastního plánu),
- konferenci pomáhá organizovat nezávislý a nezaujatý koordinátor,
- rodina má právo na pravdivé informace, soukromý čas a bezpodmínečné přijetí svého plánu (pokud je pro dítě bezpečný a není v rozporu s platnými zákony)“.

Zásady a principy rodinné konference

Základní zásady a principy RK jsou:

- základem jednání je nejlepší zájem dítěte,
- prostředí rodiny má přednost před jinými formami péče o dítě,
- názory, pocity a návrhy dítěte mají stejnou váhu jako názory dospělých,
- RK je právo rodiny řešit situaci vlastní cestou, ne povinností či mechanický nástroj,
- sociální, kulturní a etnická specifika tvoří součást procesu RK,

- odpovědnost za ochranu dítěte zůstává na rodičích,
- rodina své situaci rozumí nejlépe, s podporou širší rodiny a odborníků je schopna zajistit dítěti bezpečné prostředí,
- rodina je povzbuzována k samostatnému rozhodování o své situaci,
- rodině jsou nabídnuty podpůrné služby a informace, které účastníci potřebují k vytvoření plánu,
- širší komunita je zapojená do pomoci rodině,
- setkání podléhá mlčenlivosti ze všech stran a informace netvoří podklad pro zprávy jiných institucí bez souhlasu rodiny (tj. rodina je vždy požádána o souhlas) (Pavlíková, 2015).

Fáze rodinné konference

Jádro Rodinných konferencí je fáze rodinného “setkání“ která je rozdělena na tři části: úvodní část slouží ke sdílení informací ze strany odborníků k rodině, které si rodina pozvala. Ti po této části odcházejí domů. Druhá část tzv. soukromý čas nebo tzv. soukromá porada, kdy je rodina ponechána o samotě, není zde ani odborník ani koordinátor. Tato část RK, nejvíce odlišuje rodinnou konferenci od jiných přístupů. V této části rodina rokuje a sestavuje plán. Závěrem přichází koordinátor a rodina představuje a schvaluje plán, často jej stvrzuje i svým podpisem.

Plán rodinné konference

Plán rodiny je tedy výstupem soukromého času rodiny a tím i jedním z cílů celé rodinné konference. Plán nemusí mít přesně danou strukturu, ale měl by reagovat na zadání ústřední “otázky“, která se týká dítěte a je hlavním bodem plánování. Zde musí být jednotlivé body konkrétní a časově termínované a je potřeba určit, kdo je za daný krok zodpovědný.

Cíl rodinné konference

Základním cílem RK je svolání rodinné konference, na které rodina společně sestavuje plán, který umožní rodině nalézt řešení složité situace dítěte či rodiny a napomůže vytvořit stabilní prostředí pro optimální vývoj dítěte. Zachová při tom co nejužšího kontakt s rodinou a zároveň je plán realistický a udržitelný.

Dalším cílem je posílení rodiny v převzetí zodpovědnosti za svoji situaci a zvyšování motivace rodiny a její zapojení do řešení situace dítěte. Témata cílů mohou být např.

- vytvoření formálních i neformálních kontaktů,
- zachovat kontakt s dítětem umístěným mimo rodinu,
- upravit podmínky péče o dítě v rodině v případě zanedbávání, týrání či zneužívání dítěte,
- podpořit rodiče, aby zvládli např. výchovné problémy dítěte,
- pomoci dítěti trávit smysluplně volný čas,
- podpořit školní docházku a studijní výsledky dítěte.

Aby bylo cílů dosaženo, na setkání rodina vytvoří společně plán, který má dítěti a rodině pomoci dosáhnout cílů. Rodinnou konferenci je vhodné svolat vždy, když je dítě, jakkoliv ohroženo či nastaly v rodině problémy. Jediným důvodem, proč RK nesvolat, je odmítnutí tohoto svolání rodinou (Pavlíková, 2015).

Role účastníků RK

Zadavatel RK bývá ideálně zákonný zástupce dítěte, člen rodiny, pracovník OSPOD, ale i škola, SAS nebo jiná organizace pracující s dítětem. Koordinátor ve spolupráci s administrátorem pomáhá formulovat cíl a pomáhá vytvořit otázku, která je schválena na konci setkání.

Role zadavatele:

- základ je, že důvěřuje rodině, že dokáže převzít zodpovědnost a respektuje ji,
- pružně reaguje na potřeby a dění v rodině během procesu RK,
- je neutrální vůči procesu,
- identifikuje ohrožení dítěte a formuluje důvod svolání RK,
- sestavuje základní otázku pro konferenci (Martínková, 2015).

Odbor sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)

O Orgánu sociálně právní ochrany se zmiňuji podrobněji z důvodu, že se domnívám v ideálním případě, že by měl metodu RK nabízet rodinám jako první možnost.

Kubičiková (2022) ve své knize uvádí, OSPOD je na straně dítěte za každých okolností, pokud ho nemůže zastupovat rodič nebo zákonný zástupce. OSPOD se stará o jeho ochranu a hájí jeho práva. Samotná ochrana v sobě zahrnuje i předcházení vzniku problémů nebo jejich narůstání, jak uvádí autorka Novotná (2016), jde-li o výchovu dítěte a péči o ně. Právě proto má v tomto směru velmi významnou úlohu preventivní a poradenská činnost.

Administrátor rodinných konferencí funguje jako komunikátor mezi zadavatelem a koordinátorem rodinné konference. Administrátor není v přímém kontaktu s rodinou, ale zajišťuje metodickou podporu koordinátorovi RK. Administrátor a jeho role v rodinných konferencích je odborníkem v oblasti sociálně-právní ochrany dětí v dané spádové oblasti, ale není zaměstnancem OSPOD. Administrátor může být pracovník neziskové organizace, ale i státní zaměstnanec (např. pracovník krajského úřadu), který podporuje zavádění RK v daném regionu. Funguje jako spojka mezi zadavatelem, které rodinnou konferenci poptává a koordinátorem RK, který organizaci konference realizuje. Stejně jako v případě koordinátora jde o člověka neutrálního, který nemá vliv na obsah plánu rodiny, nikdy, ani během přípravy, nenavrhuje způsob řešení situace.

Role administrátora: propojuje svět systému OSPOD a živý svět rodiny, rozumí oběma, zná kompetence, úkoly a pravomoci OSPOD a služby pro rodiny (Horst, 2010).

Odborníci jsou většinou lidé, kteří s rodinou již pracují, nebo ti, kteří mohou přinést pro rodinu důležité informace potřebné k vytvoření jejího plánu (učitel, vychovatel, lékař, odborník na závislosti, rodinný terapeut, dluhový poradce, poskytovatel sociální služby aj.). Odborníci poskytují rodině potřebné informace v úvodu 1. části setkání. Pokud se odborník nemůže na RK dostavit, zprostředkuje koordinátor informace a v úvodu je přečte.

V západních zemích, koordinátora dělá často osoba z řad jiných profesí, než je sociální pracovník, u nás je praxe jiná. Koordinátor je nezávislá osoba a nesmí být pracovníkem OSPOD.

Koordinátor RK koordinuje a zajišťuje celý proces RK. Jediné, co nekoordinuje je soukromý čas rodiny. Jeho práce končí s ukončením RK. Spolupracuje úzce s

administrátorem, který mu poskytuje v průběhu jeho práce metodickou podporu.

Zásady pro jeho práci:

- zdůrazňuje dobrovolnost procesu,
- nehodnotí,
- respektuje originalitu rodiny,
- důvěřuje rodině a její zodpovědnosti,
- informuje rodinu o možnostech, službách a pravidlech,
- zajišťuje bezpečí rodiny, především dítěte,
- kontaktuje širší rodinu, přátele a další blízké osoby,
- vysvětlí každému řádně a srozumitelně včetně dítěte o co v RK jde,
- vysvětlí co je to plán "rodiny" a zdůrazní jeho potřebnost,
- projedná s rodinou podmínky RK a získá souhlas rodiny s jejím konáním,
- podle představ rodiny domluví termín, místo a občerstvení na setkání,
- zajímá se o obavy a očekávání účastníků,
- dopomůže rodině vytvořit seznam účastníků na setkání,
- rodině společně s administrátorem pomůže sestavit a následně pozvat odborníky na setkání,
- zajistí podpůrnou osobu dítěti a pokud bude chtít také některý z účastníků,
- na setkání se zúčastňuje úvodu setkání, přivítá účastníky,
- dbá na to, aby se všichni účastníci představili a vybízi k občerstvení,
- zajistí, aby všichni znali otázku pro konferenci a věděli, co má plán obsahovat,
- domluví s rodinou pravidla jednání,
- odborníky vyzve, aby rodině sdělili potřebné informace,
- zajistí, aby měla rodina soukromí a nebyla ve svém čase ničím a nikým rušena,
- po celý čas jednání je vstřícný a je k dispozici ve vedlejší místnosti,
- pokud se v místnosti děje něco co ohrožuje duševní, fyzické či emocionální zdraví dítěte či jiné osoby, zakročí a eventuálně osobu vykáže z místnosti,
- po vytvoření plánu rodinu vyzve, aby svůj plán představila,
- požádá rodinu o zhodnocení rodinné konference.

Poté se rozloučí a popřeje rodině hodně štěstí v plnění jimi vytvořeného plánu. Jeho práce končí tím, že rozesílá "plán rodiny" všem účastníkům rodinného setkání a

zadavateli. Ideální je zkušený a nezávislý koordinátor, který je v souladu s morálními hodnotami RK (Pavlíková, 2015).

Přehled dalších účastníků procesu mimo organizátory

Pro dítě jsou důležití členové rodiny, ale i další osoby, které si dítě samo vybere. Je důležité, aby se RK zúčastnilo co nejvíce osob, roste tím kvalita a úspěch plánu stoupá s počtem účastníků. Zároveň se snižuje riziko dominance jedné osoby, či menší skupinky osob. Ze zkušenosti je známo, že širší okruh účastníků, dokážou na problémy pohlížet z jisté vzdálenosti a s nadhledem a přichází s dobrými nápady a řešením situace.

Rodina ve vztahu k RK zahrnujeme širší okruh rodiny, ne jenom nukleární jednotku, ale i rodinné příslušníky a další členy blízké i vzdálenější rodiny, komunity, kteří se mohou a chtějí zapojit do řešení aktuálně nepříznivé situace pro dítě a jeho rodinu. Hlavní roli hraje vždy dítě, zákonní zástupci, sourozenci a příbuzní, kterých se RK týká a rodině blízcí lidé např. sousedé, přátelé, učitelé, vedoucí oddílu, duchovní, kmotři dítěte atd.

Dítě je přítomno na RK. Účast dítěte na rodinné konferenci přináší ujištění, že se o něj rodina zajímá a snaží se mu pomoci. Přítomnost dítěte také zmírňuje případná negativní hodnocení členů rodiny či jeho samotného a pomáhá udržet původní záměr setkání, tedy vyřešit situaci dítěte. To je však spíše sekundárním cíl – přítomnost dítěte se nesmí stát samoučelným nástrojem pro “zajištění klidu“ rodinné konference. Dítě může spolurozhodovat. Námitky odborníků, že dítě je RK zatěžováno, zpravidla koordinátoři ze svých zkušeností mohou potvrdit, že dítě je v běžném životě často vystaveno rozhovorům a hádkám se kterými se musí vyrovnávat samo.

Nepochybně je důležitá příprava dítěte, kterou zajišťuje koordinátor a společně s dítětem adekvátně jeho věku a v souladu s rozumovými schopnostmi pomůže vytvořit, jak jeho názor na konferenci prezentovat. Může to být prostřednictvím videonahrávky nebo dopisu, sám nic neinicuje. Je důležité brát v úvahu přání a pocity dítěte a ochránit ho, aby nedošlo k jeho ohrožení nebo narušení jeho citového či psychického vývoje.

Podpurná osoba: Nepřiměřené zátěži dítěte je třeba předcházet již v průběhu přípravy, proto je ve hře i podpurná osoba. Mělo by se jednat o blízkého člověka dítěti.

Dítě jej navrhuje samo, koho by chtělo mít, pokud je dítě malé, pomáhají mu s výběrem blízcí. Jedná se o velmi důležitou oporu dítěte a je důležité, aby byla vhodně zvolená. Role podpůrné osoby: hájí jeho zájmy, někdy se označuje za obhájce. Měl by to být člověk, kterého dítě dobře zná a který přichází z okruhu rodiny či přátel. Zpravidla je to dospělý člověk, ale může to být i starší kamarád dítěte. Když si dítě zvolí jako podpůrnou osobu kamaráda, je třeba souhlas jeho zákonného zástupce (Pavlíková, 2015).

Postup rodinné konference

Zadání: První krok od myšlenky k zadání RK zadavatelem, pokud je zadavatelem OSPOD či jiná organizace, musí vyžádat souhlas dotčených osob k uspořádání RK. V dnešní době se nám z praxe nejvíce osvědčilo, když je rodina motivovaná a sama o RK požádá. V druhém případě, může mít rodina obavy nabídku přijmout. Je důležité umět pracovníkem rodinnou konferenci nabídnout a mít v proces RK důvěru a srozumitelně jí prezentovat.

V praxi se osvědčuje nabízet rodině RK opakovaně, důležitá je i podpora a kultura dané organizace. Zda sdílí stejné principy a nadšení pro tento nástroj.

Druhý krok: zadavatel se spojí s administrátorem a pošle vyplněnou žádost o RK, do žádosti uvede kontakty na klíčové osoby z rodiny. Třetí krok: administrátor pověří koordinátora přípravou RK (Pavlíková, 2015).

Kompetence koordinátora

První krok: koordinátor se telefonicky objedná u jednotlivých účastníků na osobním setkání.

Druhý krok: osobně navštíví každého z budoucích účastníků. V této fázi je osobní návštěva přímo úměrná počtu účastníků na závěrečném setkání. Koordinátor zároveň srozumitelněji za pomoci letáčku a s pomůckami či nákresy a ve vzájemné interakci, dokáže lépe a srozumitelněji potenciálnímu účastníkovi vysvětlit o co v RK jde a proč je důležité, aby tam jeho osoba byla. Součástí návštěvy je dotaz na další možné účastníky (vědomě se snaží rozšiřovat rodinný kruh). Pokud se někdo nechce nebo nemůže zúčastnit tohoto setkání, navrhne mu jiný způsob setkání např. online. Při kontaktování nových členů širší rodiny pokládá otázku „chcete přispět k plánu, který zajistí dítěti lepší budoucnost?“

Pokud některý z účastníků bydlí daleko od místa setkání, neměl by se nechat odradit a měl by vymyslet variantu, jak nejlépe osobu propojit se setkáním. Tato příprava běžně trvá 3 až 8 týdnů, záleží, kolik členů rodiny koordinátor kontaktuje.

Třetí krok: v souladu s touto přípravou koordinátor vyhodnocuje rizika, která by mohla nastat a konzultuje je s administrátorem. Postup a naladění koordinátora v době příprav má velký vliv na celý proces a konečné setkání. Je zapotřebí si vybudovat partnerský vztah od začátku a klást důraz na to, že konference patří rodině (Pavlíková, 2015).

Koordinátor klade rodině otázky typu: kde byste chtěli RK uspořádat, kde by vám to vyhovovalo? Kdy je pro vás vhodný čas na uspořádání RK? Co by vám pomohlo, kdybych zjistily za informace? Jakou podporu vám mohu zajistit abyste se cítili komfortně? aj. Mezi koordinátory jsme si vždy říkaly a připomínaly tzv. zlaté pravidlo pro koordinátora, které zní “zeptejte se rodiny (dítěte)”

Objednání místa: Koordinátor na základě doporučení od rodiny, kde by se jim nejlépe rokovalo, objedná konkrétní místo setkání a zarezervuje už předem schválený datum a čas konání RK. Místo by mělo splňovat podmínky bezpečného setkání a mít dvě oddělené místnosti. V jedné se bude rokovat a v druhé bude po čas soukromého jednání rodiny koordinátor. Setkání se koná v podvečerních hodinách všedního dne nebo nejčastěji o víkendu. „Rodinné konference jsou jedinečné právě tím, že tvoří most mezi systémovým, úřednickým světem a živým, rodinným světem.“

Občerstvení: koordinátor vysvětlí rodině, že je důležité na setkání malé občerstvení, které připraví rodina. Setkání může pro dítě působit jako jeho oslava narozenin.

Pozvánky: V praxi se setkáme, že pozvánky vyrábí dítě, pokud je malé, dospělí nebo koordinátor mu pomáhá. Koordinátor pozvánky nakonec hromadně odešle, způsobem, jaký si domluví, nejčastěji je to emailem.

Zasedací pořádek: při přípravě na setkání je důležité s dítětem vypracovat na základě jeho přání zasedací pořádek.

Příprava podpůrné osoby či účastníka setkání: Koordinátor nesmí zanedbat přípravu podpůrných osob v obou případech je třeba osobě vysvětlit, že je tam v roli advokáta, který hájí zájmy dítěte, nebo člověka kterého podporuje, ne své vlastní zájmy. V případě dítěte je třeba se dívat jeho očima a ujišťovat se, zda dítě všemu rozumí. Podporuje citlivě dítě k vyjádření se a zorientování se, hlídá i to, aby dítě nebylo zraňováno. Když se navrhuje konečná řešení je citlivá k tomu, aby byla zejména ku prospěchu dítěte, a dítě mohlo do návrhu vstupovat. Reflektuje stav dítěte, zda je unavené a v tomto případě mu navrhně se na chvíli vzdálit aj.

Příprava odborníků: Koordinátor si, pokud možno domluví osobní schůzku u odborníka, kterého si rodina vybrala a bude chtít z jeho úst slyšet informace. Je zapotřebí aby předem byli seznámeni s principy RK a jakou bude zastávat roli.

Rodinné setkání: Koordinátor připraví místnost ve spolupráci s rodinou, která zajišťovala občerstvení a eventuálně i výzdobu, aby byly splněny všechny podmínky a konference tak probíhala podle plánu. V místnosti se nachází flip chart, na kterém je napsaná základní otázka RK a na který bude rodina zaznamenávat plán. Po příchodu, koordinátor uvede nejprve rodinu a dle zasedacího plánu pomáhá usazovat jednotlivé členy. Koordinátor zahájí konferenci a vyzve rodinu, zda chce vystoupit a něco v úvodu říct. Přivítá účastníky a požádá je, aby se představili. V tuto chvíli je vhodný čas přečíst nebo vyřídit vzkaz od nepřítomných, pokud nějaké jsou. V případě, že si dítě zvolilo podpůrnou osobu, koordinátor ji představí a vysvětlí její roli ve stejném případě představí podpůrnou osobu dospělého účastníka. Seznámí účastníky s pravidly a strukturou setkání. Zdůrazní, proč se sešli, aby pomohli dítěti. V rámci pravidel zdůrazní svobodné a respektující jednání a dohoda intimity a nevynášení informací mimo toto setkání.

Koordinátor tuto část nepodceňuje a účastníkům zdůrazňuje, že pro dobrý plán je zapotřebí, aby každý vyjádřil své pocity a myšlenky. Jsou-li pravidla srozumitelně vysvětlena neměla by během rokování a plánování účastníky překvapit, koordinátor se ujistí, zda všichni pravidlům porozuměli. Po vyjasnění všech okolností požádá koordinátor rodinu, aby až odejde v jejich soukromém čase, sestavila “plán rodiny“ na základě dané otázky (Martínková, 2015).

Plán rodiny

- odpovídá na danou otázku,
- je pro dítě bezpečný,
- zadání a úkoly jsou srozumitelné, konkrétní a časově ohraničené,
- kdo za úkoly ručí,
- určuje časový horizont do kdy jednotlivé kroky určený člověk vykoná,
- obsahuje krizový scénář,
- obsahuje kdy dojde k zhodnocení plánu.

Koordinátor požádá účastníky, aby se mezi sebou dohodli a určili zapisovatele, který bude body zaznamenávat. V této fázi nemůže koordinátor podcenit srozumitelnost a ujišťuje se, zda lidé dobře rozumí, jak plán sestavovat. Na tomto plánu se zakládá úspěch následných změn v rodině a podpoře dítěte. Koordinátor na flip chart napíše otázky do třech sloupců “kdo, co, kdy“. Než koordinátor opustí místnost, popřeje rodině mnoho štěstí při tvorbě plánu (Pavlíková, 2015).

Soukromý čas rodiny

Jedná se o vyvrcholení celého procesu a snažení a nejdůležitější část setkání, v níž je rodině dána důvěra a svěřena zodpovědnost k vytvoření vlastního návrhu řešení situace. V této části nejsou odborníci ani zadavatel a koordinátor. Rokování může trvat 1 až 2 hodiny. Ve vedlejší místnosti zůstává koordinátor. Může zde být i se zadavatel, pokud se jedná zpravidla o pracovníka z OSPOD. Když by rodina potřebovala poradit nebo nastala komplikace, koordinátor vstoupí do hry se zlatým pravidlem “zeptejte se rodiny!“ Otočí otázku k rodině, co myslíte, že bychom měli nyní udělat? Když je rokování dlouhé, často z místnosti vycházejí děti. Pro tyto případy je dobré mít připravené hračky nebo hry, které koordinátor s rodinou předem domluví.

Může se stát, že se plán nepodaří vymyslet, přesto to není špatně. Samotné setkání přinese dítěti i rodině zprávu a nějakou změnu či motivaci ke změně, možná se obnoví některé nefunkční vztahy.

Představení/přijetí plánu

Soukromí čas rodina ukončila a přizve koordinátora k představení plánu. Společně plán procházejí. Úkolem koordinátora je pomoci rodině co nejpřesněji

zformulovat plán, aby byl konkrétní a termínovaný, ale do textu nezasahuje. Pokud je zadavatelem OSPOD a byl přítomen v druhé místnosti, přichází na prezentaci plánu v druhém kole sociální pracovník OSPOD. Rodina mu plán představí, zadavatel se může dotazovat, ovšem zasahovat do něho či měnit nesmí, pokud nebyla předem domluvená podmínka. V rámci RK se zadavatel neformálně zavazuje k bezpodmínečnému přijetí plánu vytvořené rodinou, pokud v něm není shledáno riziko pro dítě a neodporuje zákonům nebo nesplňuje základní podmínku v zadané otázce. Na závěr koordinátor požádá účastníky o zhodnocení RK prostřednictvím dotazníku. Rodina si originál plánu odnáší sebou, koordinátor si jej ofotí a všem členům včetně zadavateli ho zašle s poděkováním za spolupráci emailem nebo poštou.

Realizace plánu

Některé rodiny mají pomalejší rozjezd v plnění plánu, je to pro ně těžké, je tedy dobré, když jsou více motivovány nikoliv však kontrolovány. Koordinátor zpravidla volá po čtyřech týdnech, na tom se s rodinou domluvil předem. Zpravidla tomu, kdo plán zapisoval a zeptá se ho, jak se daří plán realizovat nebo zda není třeba něco v plánu poupravit, jelikož se to neosvědčilo a zejména rodinu povzbudí v jeho plnění. Rodinná konference se může rodině po čase znovu nabídnout, děje se tak zpravidla v rodinách, kde se rodina aktivně zapojila a původní plán už nefunguje a rodina má potřebu dále v této metodě pokračovat (Pavlíková, 2015).

3. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část se zabývá zhodnocením možností a úskalí metody rodinných konferencí prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky center pro rodinu. Jedná se o jednu z metod, která se využívá v kvalitativním výzkumu. Základními znaky polostrukturovaného rozhovoru je připravený soubor okruhů, v našem případě se jedná o okruhy, které nemají předem určené pořadí. Člověk, který klade otázky může jednotlivé doplňující otázky v rámci okruhů pozměnit, na základě odpovědi respondenta. Důraz je však kladen na získání všech odpovědí od respondentů. Určitá volnost v průběhu rozhovoru je vítaná vzhledem k přirozenějšímu kontaktu tazatele a respondenta (Reichl, 2009). Rozhovory s respondenty byly zaznamenávány na digitální záznamník a následně zpracovány a vyhodnoceny na základě vybraných oblastí. Tyto oblasti byly záměrně vybrány na základě rešerše odborné literatury a zkušeností pracovníků RK. Oblasti, které byly vybrány:

- Kompetence a činnost koordinátora RK.
- Úskalí a výhody zavádění metody RK v praxi.
- Motivace koordinátora RK.

Každý z respondentů byl seznámen s využitím získaných dat a také s anonymitou, proto nejsou jména respondentů v práci uvedena. Pro svou práci jsem oslovila 4 pracovníky ze dvou různých organizací, které se zabývají RK v ČR. Tito pracovníci tvořili soubor respondentů. Soubor respondentů tvořili odborný grant RK, vedoucí RK a dvě koordinátorky, které zároveň vykonávaly funkci administrátorek RK. Důležitým předpokladem bylo, aby měli dlouholetou zkušenost s RK.

4. VÝSLEDKY

4.1 Kompetence a činnost koordinátora RK

Cílem této podkapitoly bylo zjistit kompetence a činnost koordinátora RK. Existuje popsáný, ale nestandardizovaný profil koordinátora RK. Na základě tohoto profilu a odpovědí respondentů jsme stanovili tři základní podoblasti. Tyto podoblasti jsou:

- kompetence a činnost koordinátora RK,
- osobnostní naturel a předpoklady pro práci koordinátora RK,
- motivace koordinátora RK.

Kompetence a činnost koordinátora RK

Tato část zkoumá pracovní kompetence, vzdělání, zkušenosti koordinátora RK pro jeho činnost. V teoretické části jsme popsali kompetence a činnosti koordinátora RK. V této části se věnujeme problematice na základě odpovědí našich respondentů ve srovnání s teoretickými východisky. Jak z odpovědí vyplývá, v českém prostředí dělají koordinátora RK zpravidla ženy se sociálním vzděláním. V Holandsku jsou to naopak lidé z různých odvětví a různého vzdělání. Důležitým faktorem byly zejména zkušenosti respondentů, a to zejména práce s rodinou a jejich prvotní motivace pro tuto práci.

Jak jsi se dostala k RK?

Respondent č. 3 (dále jen **R3**): „doprovázela jsem rodiny s pěstounskou péčí. V roce 2012 když spustili projekt RK na Slovensku zaujalo mě to. Bohužel v Čechách nebyl žádný kurz ani výcvik, jen školení od MPSV a na základě toho jsme si vyzkoušeli udělat několik konferencí pro naše rodiny. Stále jsem se o tuto metodu zajímala a po skončení mého zaměstnání s pěstouny, jsem se chtěla v této metodě dále rozvíjet a měla touhu to šířit mezi odbornou a širokou veřejnost“.

Respondent č. 1 (dále jen **R1**): „v roce 2013 mě oslovila dobrá kamarádka manžela, zda bych nechtěla dělat osvětu RK. Vysvětlila mi, v čem to spočívá, že je rodina odborníkem a dostane pro sebe čas, aby si ten problém vyřešila sama. Já jsem se na ní tehdy udiveně podívala s otázkou ono to tak nefunguje v sociální práci? Já byla nepolíbená praxí, přestože jsem SP vystudovala, na studiích jsem se nic nedozvěděla o praktické práci, byla jsem udivená. Byl to pro mě šok. Že to funguje obráceně a že

sociální služba vlastně nedává tolik kompetencí rodině. Myslím, že RK jsme v kraji HK, udělali revoluci”.

Respondent č. 2 (dále jen **R2**): „RK byl projekt organizace Amalthei, to je organizace, kterou jsem spoluzakládala, pracovala jsem zde v SAS na částečný úvazek. Rozjížděli jsme zde případové konference v roce 2008, poté jsem šla na mateřskou dovolenou a během ní jsem dostala nabídku od kolegy, tak jsem společně s kolegyní začaly tvořit v oblasti RK.

Respondent č. 4 (dále jen **R4**): Pracovala jsem jako studentka sociální práce na filozofické fakultě. Do Laty jsem docházela jako dobrovolník pro práci s mládeží, kde jsem měla pozici koordinátorky dobrovolníků. Garantem Laty byl tehdy Oldřich Matoušek, který tuto metodu zmiňoval za velice úspěšnou a uváděl nám jí jako příklad dobré praxe práce s rodinou. Znal příklad praxe v Holandsku, zejména v restorativní práci s mládeží. Mě to velmi zaujalo, myšlenky této metody mi korespondovaly s mým nastavením. Jedna má kolegyně zde zkoušela takové pokusy, což bylo v roce 2013, ještě před tím, co MPSV představilo velký transformační projekt sociální práce, kterého byly součástí i RK. V rámci toho proběhlo i školení koordinátorů a administrátorů, natočily se i dokumentární filmy ve spolupráci s ČT. Zde bychom mohli datovat počátky RK v Čechách.

Osobnostní předpoklady pro práci koordinátora RK

Tato část zkoumá osobnostní předpoklady koordinátora RK pro vykonávání této funkce. V literatuře je osobnostní naturel popsán následujícím způsobem. „koordinátor RK by měl být otevřený člověk, který umí správně pracovat s předsudky a stereotypy. Respektuje všechny lidi kolem sebe a věří v sílu rodinných vztahů. Dbá na bezpečí rodiny a dítěte, a v neposlední řadě se snaží udržet atmosféru vzájemného respektu a důvěry s důrazem na dobrovolnost celého procesu“ (Dunkovská, 2015). „Koordinátor by proto měl být otevřenou a komunikativní osobou, která ráda hovoří s lidmi a poznává je, ale zároveň umí druhým naslouchat a klást jim otázky. Koordinátor by měl být rovněž schopen vyvarovat se předsudků či osobním averzím vůči jednotlivým členům rodiny. Měl by uznávat osobnost každého člena rodiny a jeho postavení v rámci rodinného kruhu, měl by být nekonfliktní osobností. V Holandsku, odkud jsme metodu převzali se obvykle stávají koordinátory RK osoby, které již mají určité životní zkušenosti a které se umí do určité míry vcítit do situace rodiny“ (Pavlíková, 2015). „Koordinátor zastává náročnou pozici. Nesmí se nijak zapojovat do řešení či vyjadřovat

své názory na problém, přesto se musí jednat o velmi komunikativní osobnost, která má být v každém okamžiku pro rodinu oporou, a to ať má rodina jakékoliv názory. Koordinátor by tak měl mít vytrvalou či trpělivou povahu, měl by být flexibilní a rozhodně mu nesmí chybět organizační schopnosti, které jsou pro uspořádání konference zcela zásadní. Rovněž je stěžejní, aby koordinátor uměl naslouchat, aniž by vytvářel předsudky“ (Matoušek, 2010).

Jací lidé se hlásí na pozici RK a jak má vypadat koordinátor RK?

Respondent **R4**: „ptáš se na to zrovna ve vhodný čas, minulý týden jsem se tomu věnovala a vlastně jsem při tom probírání se dotazníky, různými zápisky, které jsem kolem sebe měla, jsem dospěla k závěru.

1. Jednak umí to řemeslo, to se dá ale naučit.
2. Následně musí mít jisté schopnosti: umění naslouchat, umění řešit konflikty, umění moderovat, to se dá jistým způsobem také naučit a trénovat.
3. Pak je tam něco, co ten člověk musí mít v sobě. Propojení filozofie se sebou samým, jinak když se nepotkají ty dané principy už na začátku a nezaklapnou do sebe, protože on přemýšlí jinak, asi se to nedá naučit. Možná by to šlo, ale asi by to bylo děsně neefektivní a stalo by to hodně peněz a času, aby eventuálně člověk změnil mind set (já: myslíš paradigma?) I tak se to dá říct“.

„Myslím si, že by měl mít rad lidí, ale i sám sebe, aby dokázal přežít v náročných situacích co ty rodiny řeší. Měl by mít v sobě respektující a partnerský princip. Tím, jak se s lidmi baví, že je nehodnotí, nedělá rychlé závěry a tím také získává, čemu říkáme nestrannost, což RK také dělají. Ony nikoho nehodnotí ani nekritizují, respektují originalitu každé rodiny. Zároveň by měl umět pracovat se svými hranicemi, měl by umět reflektovat to, co se mu děje, měl by se z toho chtít učit, být schopný nahlížet na to kriticky, ne aby ho situace paralyzovaly a zneschopňovaly“.

Respondent **R1**: „myslím, že je k tomu potřeba jistého osobnostního nastavení a zkušeností. Já se považuji v tomto ohledu trochu za pankáče, ale v tom dobrém slova smyslu, nedržet se při zemi. Domnívám se, že je pravý čas a směr vystoupit ze zajetých kolejí, proto aby se tato práce dělala dobře. Dětem jsem partnerkou, která jim pomáhá oslovit jejich nejbližší. Je to něco tak jednoduchého a přirozeného, že mě to až děsí, že to tady v Čechách trvalo tak dlouho, než se to zde objevilo a pro mě nepochopitelné, že to ve většině částech republiky, stále nefunguje. Včera jsem šla do dětského domova. A

děti mi řekly „paní sociálko“ úplně jsem se oklepala a zase jsem si uvědomila, nízký kredit tohoto dvojsloví, potažmo role sociálního pracovníka. Jsem moc rada že nejsem při této práci v pozici SP, že nejsem ten odborník. **R2:** „já pro svou výchozí pozici mám za sebou desítky konferencí a příběhů, některé se mně hluboko zaryly do paměti, takto mohu i lépe rozumět koordinátorům a poskytnout jim podporu, která není jen teoretická z knížek nebo z napsaných metodik, bez praxe by to bylo hodně těžké udělat“.

Motivace koordinátora RK

V této části se věnujeme motivaci k práci koordinátora RK na základě odpovědí našich respondentů. Respondenti uvádějí za důležité, že je práce naplňuje a vidí v ní smysluplnost.

Respondent **R2:** „do výběrka na koordinátory se nám přihlásili skvělí lidé, kteří jdou po té smysluplnosti, chtějí dělat tu práci i když je špatně placená, dává jim to smysl“.

Respondent **R3:** „seznámím se postupně s jednotlivými členy rodiny, mám pocit, že v rodině je síla a dává mi to smysl. Mě vždy nabije realizovaná konference, je to zdroj dobíjení. Na jaře byl sice propad, dva měsíce jsem RK nedělala, ale teď mám za týden dvě a statisticky z posledních tří, byly dvě zadané soukromými osobami“.

Respondent **R1:** „pohání mě motor smysluplnosti i když v rodinách jsou různé těžkosti, jenom tím že dítěti podám ruku, řeknu že jsem tam kvůli němu, zajímám se o jeho potřeby, vidím u nich tu bezelstnou radost. Na druhou stranu, když vidím některé šílenosti a systémové věci, jako třeba například v ústavní péči. Největší radostí je pomyšlení, že prožívám smysluplnost a okamžitou zpětnou vazbu, hlavně od dětí nebo rodiny a když pocítím propojení a sílu rodiny, zejména když služby, co s těmito rodinami neuspěli, vidím ohromnou naději, protože když k nim přistupuji s odvahou a respektem s důvěrou a nesoudím je, zpětná vazba je okamžitá, je to hodně nakažlivé. Vůbec se mi nechce končit, každou novou konferencí se nabívám“.

R4: „představuji si, že jsem v situaci klientů, byla bych ráda, aby ke mně přistoupil někdo tímto způsobem, nebo mi nabídl tuto možnost, a respektoval mě. Mám prostě pocit, že je to správný. Chci dělat správné věci a taky si myslím, že to přinese užitečné věci“.

Komentář autora

Z mého pohledu by měl koordinátor RK mít rád lidi. Často se stává, že jsou tito lidé označováni za snílky jinými kolegy, kteří nemají zkušeností s touto metodou. Proto osobnost koordinátora musí být vůči tomuto rezistentní a věřit v to co dělá, že je správné a zároveň být běžcem na dlouhou trať, a to se dotazovaným i daří. V tomto ohledu se snoubí víra v metodu RK a víra v rodinu, že to zvládne, víra ve správnou věc. Já to vnímám jako víru v dobro. Bez víry by vyhasla i jiskra, která pohání jejich nadšení a motor smysluplnosti, jak uvádí jedna z respondentek. To vše dohromady umožní těmto koordinátorům vytrvat v prosazování práva na volbu rodiny mít možnost si vybrat a rozhodovat o svém problému. V našich podmínkách je koordinátor RK zároveň aktivistou, kterému leží na srdci demokratické principy, spravedlnost a zároveň umí být milosrdný. Sní o vyspělé demokracii, kde se nenálepkuje, respektuje se odlišnost, neodsuzuje se člověk, který má potíže a nepřebírá se za něho zodpovědnost. Podporuje se a vede s ním dialog. Je si vědom svých hranic a umí zasáhnout v případě konfliktu. Je to vnitřně integrovaný člověk. Dává svým přístupem lidem naději a vrací důstojnost členům rodiny celé i rodině. Svoji povahou musí být tak trochu dobrodruh, který s rodinami zažívá pokaždé jiná dobrodružství, a přitom má při ruce sofistikovanou metodiku a pravidla a umí své řemeslo. Slovy jedné dotazované „já jsem vždy zvědavá do poslední chvíle, kdo nakonec přijde, není to nikdy jisté i když slíbí, v tom mají pozvaní lidé svobodu, někdy naopak dorazí ti, co to nejdříve odmítli, nedá jim to“.

4.2 Úskalí a výhody zavádění metody RK v praxi

Cílem této podkapitoly bylo zjistit jaké jsou úskalí a výhody zavádění metody RK v praxi. Z odpovědí respondentek nám vyšli tři podoblasti. Tyto podoblasti jsou:

- práce s rodinou,
- spolupráce s organizacemi a odborníky,
- RK a podpora státu.

Práce s rodinou

Tato část zkoumá, jakým způsobem RK pracuje s rodinou na základě odpovědí našich respondentů. Teoretická východiska jsou popsána v kapitole fáze RK. Naši respondenti uvedli následující **R3**: „ze strany rodiny považují za hlavní úskalí zejména nezáměr, když některý z rodičů či člen rodiny odmítá přijít, nebo se zúčastní přípravy a

nakonec nepřijde. Nechce se podílet na tom co se v té rodině děje, raději si zaplatí právníky nebo to řeší mediací a bohužel tím z procesu vypadne dítě, o kterém to celé je“.

R2: „vždycky je velký úspěch, když se rodina sejde na závěrečném setkání a podaří se jim sestavit společně plán pro dítě a je u toho i dítě, které má své úkoly a společně se podílelo na sestavování plánu. Nebo pokud se při přípravě podaří objevit příbuzného, který ani neví, že je dítě v dětském domově a osvojí si ho. Případně začnou mezi sebou komunikovat a narušené komunikační kanály se narovnají. Už samotná příprava, má velký smysl. V momentě, když se zadá podnět, začne se v té rodině něco dít, úspěchem je samotný proces. Minulý týden jsem se při přípravě RK setkala s případem, kdy si v procesu přípravy RK příbuzní domluvily a podaly si žádost o pěstounskou péči, i když nepřišel hlavní aktér na závěrečné setkání. Z mého pohledu byla RK úspěšná“.

R4: „nejsem zvyklá přemýšlet v relaci úskalí, pro mě je to výzva, přemýšlet jinak“.

R1: Daří se mi argumentovat proč do toho jít, s každou novou konferencí jsem sebevědomější a tím i opravdovější, jelikož mám zpravidla pozitivní zkušenosti, takže se mi RK daří nabízet třeba i odborníkům, což je velký úspěch.

Komentář autora

Ve své praxi jsem zažila několik RK, které skončily ve fázi přípravy, přesto si myslím, že zanechaly členům rodiny důležitou zprávu, zároveň i organizaci, která s rodinou návazně spolupracuje. Za cíl v tomto považuji samotný proces, který dává šanci rodině něco proměnit.

Spolupráce s organizacemi a odborníky

V této podkapitole rozebíráme spolupráci s organizacemi a odborníky na základě odpovědí respondentů. Respondenti uvádějí **R3:** „my jsme schopni udělat velice rychle RK. Přesto mám pocit velké nedůvěry ze strany sociálních pracovníků, zejména ze strany OSPOD, která tuto metodu raději klientům nedoporučuje. Shodou okolností jsem byla u toho, když se zaváděly do praxe případové konference, tam to takový problém nebyl. Mám pocit, že organizace nemají důvěru v RK, nevěří této metodě. Mají pocit, že když nemají možnost v průběhu procesu situaci ovlivňovat, tak to rodina nemůže sama

zvládnout, pokud by ji svěřili větší kompetence. Už v samotném úvodu, při setkání s rodinou, když se metoda nabízí jí nevyužijí“.

R1: „nedaří se mi proniknout a nabourat myšlení odborníků skeptiků, kteří nemají důvěru v rodinu. Zde máme velké rezervy. Otázkou je, zda to vůbec lze. Myslím, že každým rozhovorem s odborníky se to zlepšuje, domnívám se ovšem, že narážím na jejich limity, které jsou nepřekonatelné. Jsem ve dvojroli, myslím že se mohu považovat za odborníka na poli RK a vystoupit někdy i z té role koordinátora a s odborníky vést konfrontaci. Dělán to moc ráda, ne vždy se to povede. Když se setkám s pochybením odborníka, je pro mě důležité to sdílet dál, když to neudělám, jsem součástí špatného systému a cítím se být spoluviníkem. V tomto směru jsem více sebevědomější a pevná v kramflecích, jelikož jedeme už 9. rok a zakázky přicházejí. Ze začátku jsem se bála, že nebudeme mít s kým spolupracovat. Když to neudělám, jsem ze sebe zklamaná. Myslím, že odvaha je předpokladem dělat RK, bez odvahy nelze dělat RK v ČR.“

R2: „často nám SP říkají, že chtějí mít kontrolu nad tím co bude rodina vymýšlet a nedůvěřují, ani si neumí představit, že rodina s více problémy si dokáže poradit vlastními silami. Bojí se konfliktu, bojí se je nechat někde o samotě, bojí se, že by se mohli třeba napadat. Je tam mix strachu, potřeba kontroly. Mluví o jejich zodpovědnosti, nechtějí to pustit z rukou, je tam taky zajatá rutina. Jsem SP a mám zajeté nějaké postupy, ty mi nějak fungují. Není tu všeobecně moc kultura přijímání nových věcí a porozumění, že by to mohlo jít i jinak“.

R1: „mám velkou radost, jak se nám v kraji HK podařilo nastartovat vlak a jedeme s ním dál přes ty všechny překážky které tam byly a jsou a jistě i budou“.

R2: “všechny cíle, co jsme si předsevzali jsou rozpracované nebo splněné. V jednotlivých krajích, máme nastavené strategické plánování v 5 oblastech. Přeji si abychom měli nadále podporu od stávajících organizací a mohli se dále rozvíjet, minimálně udržet spolupráci. Přála bych se víc propojit do oblasti školství, tam jsme pořád v bodě nula. Já věřím že to jednou přijde, stejně jako se nám to podařilo u OSPOD. Věřím, že to přijde“.

Podpora ze strany státu

Tato podkapitole se zajímá o RK z hlediska podpory ze strany státu na základě odpovědí respondentů.

Proč myslíš, že se vám to podařilo a jiným ne?

Respondenti uvádějí **R2**: Bylo to velké sousto a když se kouknu zpátky i kolem sebe i na ty, co to zkoušeli s RK, považují to za velký zázrak, kde jsme teď. My jsme zjistili, že je třeba na začátku vydat opravdu hodně energie a času do osvěty, než se to rozběhne, protože je to něco zásadně jiného, možná i ohrožující pro sociální pracovníky. Když jsme se na to doptávali, byla to kombinace dvou faktorů, nedostatek financí nebo projekt byl nastaven na krátkou dobu, jen na rok, nebo neměli spolupracující organizaci typu OSPOD, která by RK nabízela rodinám. Tím pádem měli velké problémy zúřadovat projekt, jelikož nenaplnili indikátory, počet stanovených konferencí a tím pádem o peníze příště nežádali. Na zavedení nového nástroje do společnosti, je rok nebo dva roky málo“. Respondent **R2** dále uvádí: „co vnímám jako naši chybu či prohru, že se nám nepodařilo rozšířit RK do jiných regionů kromě Prahy, Olomouce, Pardubic a Hradce Králové. Jinak se na poli RK neděje vůbec nic, i když na počátku bylo vyškoleny MPSV asi 50 organizací, byly do toho nadšené, dostali Know-how. Když jsme se na to doptávali, tak je tam kombinace faktorů, proč se to nepovedlo. Nedostatek financí nebo projekt byl nastaven na krátkou dobu. Většinou byl nastaven pouze na jeden rok nebo neměli spolupracující organizace typu OSPOD, která by je nabízela rodinám. Tím pádem měli velké problémy prosazovat projekt, jelikož nenaplnili počet stanovených konferencí a tím pádem o peníze příště nežádali. Na zavedení nové metody do společnosti je rok nebo dva krátká doba. My jsme zjistili, že je třeba na začátku vydat opravdu hodně energie, peněz a času do osvěty, než se to rozběhne, protože je to něco zásadně jiného, možná i ohrožující pro sociální pracovníky“. **R2**: Myslím si že jsme byly dlouho pod totalitní nadvládou a jsme možná i tím, národ uzavřenější, Holanďani mají dlouhodobější demokratickou minulost, proto zavádění šlo lépe, tady se lidi báli a byli zvyklí se více uzavírat do nukleární rodiny, byla tu zakořeněná nedůvěra vůči lidem z okolí, také tu nebyla sociální práce, vzniká až v 90. letech navíc v Holandsku má sociální práce velkou prestiž.

R4: „ministerstvo má na starosti pilotovat nové projekty a představovat je. Já bych je nerada hanila, ale některé projekty vnímám jako nedotažené do konce. Metoda RK se představí, lidé se proškolí, začíná se s ní aktivně pracovat a v tu chvíli ministerstvo říká, tady končí moje role. O tom se dá diskutovat, zda by to mělo být tak či ne. Ovšem v

systemu je jejich počínání v pořádku. Ovšem co se domnívám, že je velký problém, že nevytvoří prostředí pro samotnou praxi a naráží na financování RK a tím nevytváří ani kontinuitu. Je to takový hurá projekt ve stylu dva roky makáme a potom konec, žádná udržitelnost. Byli lidé, co to chtěli dělat v jiných krajích, ale nebyly na to zdroje”.

R1: „mám velkou radost, jak se nám v Královohradeckém kraji podařilo nastartovat RK a jedeme s ním dál přes ty všechny překážky které tam byly, jsou a jistě i budou.”

R3: „náš systém nepřijímá tolik nové přístupy, jako například v Holandsku. Je těžké změnit dlouho nastavené a zakořeněné metody a pohledy. Asi nejsme jako společnost ještě tolik vyspělí. Myslím, že v nás Čechách, je to historicky zakořeněné a je to součástí naší minulosti. Byli jsme zvyklí v totalismu, že nás neustále někdo vodil za ručičku a rozhodoval za nás. Taky si myslím, že to jde ruku v ruce s důvěrou v náš systém. Pokud zmíním Prahu, tak v tomto městě máme 22 OSPOD a na každém se využívají jiné metody. Je to hodně o lidech, i když tam pracují mladší kolegové, stále je velký problém, aby zařadili do procesu péče o rodinu využívání RK jako jednou z metod“.

Komentář autora

Myslím, že zkušenosti dotazovaných jsou a často se doplňují jen doplňují i když pozitivně moc nevyhlížejí, přesto věřím, že změny již nastávají a každým rokem se situace na poli RK zlepšuje. A jak uvádí respondentka tuto situaci mohu se jen těšit **R1:** „za poslední rok se udělal ohromný progres. Teprve to začíná, cítím to. Jeli jsme dlouho sice v osobáku krajinou, nyní postupně přestupujeme do sektoru s TŽV“. Cesta byla dlouhá, s kolegyní jsme spolu od začátku, pomohla nám spolupráce s univerzitou Palackého. Velkou nadějí jsou i jisté kroky aktivních koordinátorů, kteří šíří tuto misi dále na svých fakultách. Například studentky, zároveň koordinátorky v Olomouci jsou nadšené propagátorky této metody. Vznikají diplomové práce na téma RK, vyučující se snaží, aby se do sociální práce promítaly moderní a respektující metody. Moje dvě kolegyně začaly letos v Praze učit na Filozofické fakultě sociální práci. Jejich cílem je i rozšiřovat podvědomí o RK. Není pochyb, že RK mají přesah i do společnosti a jsou součástí změn a budoucího nastavení ve společnosti. Chci věřit, že RK budou v brzké době jednou z běžných metod, stejně tak, jako jsou vnímány a realizovány v některých zemích západní Evropy. Člověk bude vnímán více občanem než klientem. Přestože bude

mít problém, dostane nejdříve šanci s šetrným doprovázením si ho vyřešit sám a sociální pracovník bude rád, že mu ubude práce a daňový poplatník také, že se sníží výdaje státu. A to vnímám i za součást přesahu této metody o kterém se rozepisuji v následující kapitole a v závěru práce.

4.3 Motivace koordinátora RK a možnosti RK

Cílem této podkapitoly bylo zjistit motivaci koordinátorů RK. Jak jsem uvedla v předcházející kapitole, jeden ze zásadních motivací RK je, že proměňuje a je součástí transformačních procesů v SP a společnosti a člověka nevnímá jako klienta, ale jako občana, a to považuji i za zásadní rozdíl mezi všemi metodami v sociální práci. Z odpovědí respondentek nám vyšli dvě podoblasti:

- spiritualita v RK,
- srovnání s metodou PK
- Možnosti RK a rozdíly oproti jiným metodám

Spiritualita v RK

Tato podkapitola se zabývá zamyšlením se nad spiritualitou, na kterou se ptám respondentek.

Pomáhá ti při práci něco jako spiritualita?

R1: „asi bych mluvila o skupinové dynamice a ohromné energii, myslím že je to láska. Vždycky to tam je a vždycky se na to těším. Pokaždé je zážitek jiný a pokaždé je to silný. Asi je to o lásce, kterou tam odborníci zpravidla nevidí. Většinou mluví o selhání matky, prohře a nevidí tu lásku, která pod tím je a šanci to napravit pomocí RK. Pomáháme rodinu vracet ke kořenům, k podstatě. Je to ohromná síla u toho být. Když o tom teď mluvím, mám husí kůži“. Naplánovat se to nedá, nicméně, vždycky to tam je a vždycky se na to těším. Pokaždé je zážitek jiný a pokaždé je to silný“.

R2: „mám pocit, že účastníkům konference vracíme sebevědomí, jako by se po skončení narovnali a byli na sebe hrdí“. **R3:** „věřím v sílu rodiny, v komunikaci a v lidech všeobecně“. **R4:** „třeba se mi děje, a to se mi děje i jindy, možná to přináším já, že se ty věci vyřeší nějak samy, nevím čím, říkám si, že možná to je efekt motýlích křídel, nebo jak šťoucháš do kamínků a na konci spadne skála. Já si říkám že spadla skála a rodina na to nebyla připravená a nepodařilo se setkání, ale to je nějaká informace a odhalení reality rodiny. A to spadnutí té skály bylo způsobeno jenom tím, že jsem tam přišla a

řekla jsem dobrý den. Jsou situace v přípravě RK, které se dějí bez ohledu na to abych je nějak významně řešila, že se vlastně vyřeší za mě. Nevím, do jaké míry je to, že jsem za rohem šťouchla do nějakého kamínku a on shodil skálu. Nevím, jestli by se to dalo nazvat spiritualitou”.

Komentář autora:

Z mojí vlastní zkušenosti: Před 6 lety, jsem byla pozvána na setkání RK jednou sedmnácti-letou dívkou. Sešlo se nás více než 30 lidí. RK se odehrávala v neděli a trvala 4 h. Lidé se sjeli z celé republiky, vyhradili si svůj volný čas pro dívku, která je pozvala. Měla problém, utíkala z domova a ze školy. Její matka na setkání nedorazila, přesto to byl pro dívku nezapomenutelný zážitek a důkaz, že jsou lidé a není jich málo, kteří jsou ochotni investovat čas i peníze. Přijet kvůli ní v neděli, několik kilometrů od domova. Dodnes, když se nad tím setkáním zamyslím, ve mě zůstala silná stopa, něčeho, čemu bych mohla říkat síla spirituality rodiny. V tomto případě rodiny ve smyslu RK. To, co jsem s ostatními při společném plánování a rokování prožila, zůstane navždy v mém srdci. Považuji se za křesťanku a tuto zkušenost si vysvětluji já pro sebe, jako setkání s Duchem svatým, respondentky se vyjádřily každá jinak, ale je patrné z jejich odpovědí, že něco jako spiritualita tam je. Je to už šest, a přesto to v srdci mám. I když se rodině nepodařilo dle hlavního cíle plánu udržet dívku na škole. Dívce se dnes daří dle jejich představ dobře. Žije s přítelem a se psem v bytě, pracuje a vydělává, je nezávislá. Každý rok mi posílá přání k Vánocům. Pro mě toto setkání byla silná zkušenost a uvědomila jsem si, že toto setkání je vyvrcholení, které má kromě plánu i sílu lidí kolem dítěte proměňovat a stmelovat, a to považuji za originální oproti jiným metodám. Dlouho mě to nenechalo být a při první nabídce kurzu pro koordinátory, jsem se přihlásila. Byla to pro mě velká výzva. A tím navazuji i na další kapitolu ve které se respondentky zmiňují srovnání s jinými metodami.

Možnosti RK a rozdíly oproti jiným metodám

Cílem této podkapitoly bylo zaznamenat pohled respondentek na jiné metody v souvislosti se srovnáním s RK. Respondentky se vyjádřily pouze k srovnání s PK. Pouze jedna respondentka zmínila i mediaci. Respondenti uvádějí **R2**: „mám pocit, že účastníkům konference vracíme sebevědomí, jako by se po skončení narovnali a byli na sebe hrdí, že něco takového vůbec dokázali, že se dokázali domluvit, přestože se považovali za problematickou a rozhádanou rodinu, která to už nedokáže. Dostali příležitost, něco s tím dělat. Dělalí jsme anonymní průzkum s univerzitou v Olomouci a

80 % účastníků odcházelo z konference velice spokojeno a RK by svým známým doporučilo. To považuji za velký argument. Navíc já jsem ještě neviděla odcházet z RK lidi zdecimované, což nemohu říci o PK, protože je tam vůči nim vždy přesilovka, ohromný dav odborníků a nedostává se jim podpory. Mohu to porovnat s různými metodami, které také dělám – případové konference, mediace. RK mi přijde z toho všeho nejvíce demokratická metoda. Bere v potaz, že je člověk svéprávný a má sám právo si vybrat pomoc. Je mu vrácena zodpovědnost a odborníci jsou k tomu pouze přizváni jako služba, která zodpovídá klientům otázky, pokud se jich zeptají. Rodinný příslušníci jsou bráni jako plnohodnotní občané, rodina si vybírá, koho tam chce a koho ne. To jinde opravdu běžné není. V ostatních metodách jim nadiktují, kdo tam bude i když tam rodina někoho z nich nechce, prostě tam bude. Mám pocit, že když se jedná o nařízení, tak to lidi poznamená. V RK je koordinátor od toho, aby se toto nestalo. Považuji za odstrašující případ metody PK, kde byla na začátku dobrá myšlenka a po uplynutí 11 let od zavedení se PK ve většině případů realizují jinak, než se původně zamýšlelo”. Respondent **R2** dále uvádí: „nerada bych tyto metody takto členila, jelikož jsem zažila řadu případových konferencí dobře vedených, kde byli přizváni lidé z širších řad a celé to bylo nastaveno hodně motivujícím a podporujícím směrem. Vnímám že oba modely nástrojů mají v sociální práci své místo, ale možná že by RK měly při práci s rodinou nasedat jako 1. Volba ve smyslu “ pojďme se potkat a nabídnout rodině variantu se potkat a zkusit se domluvit v kruhu rodinném a když RK nezafunguje, nabídnout další nástroj ano dostali jste tady možnost a když to nejde, vysvětlíme rodině, že musíme ochránit dítě a představíme jim další nástroj ve kterém budeme vystupovat více my odborníci a když PK nebude fungovat, máme tu mediaci a když ani to je tu soud. Je úplně v pořádku, když si rodina nevybere RK, jelikož jsou vztahy už v takové míře pochroumané, že to nechtějí a ni zkoušet ovšem co by mělo nastat, ze strany odborníků je, že rodina dostane vždy na výběr!!! Dostane informace, rozumí tomu a když to odmítne, je to úplně v pořádku”.

R4: „snažím tuto metodu uzpůsobit pro české prostředí. Kromě toho je mým cílem hlídat principy metody a její původní podstatu.

Už z historického hlediska se metoda tvořila v čase a v prostředí kde byla aplikována. Prvopočátek a původní zdroj přišel od Maorů z Nového Zélandu, přešel přes Norsko, Británii, Skotsko, USA a Holandsko. Praxe Holanďanů je pro nás stěžejní, včetně zformulovaného myšlenkového směru RK, ze kterého u nás v Čechách vycházíme. Specifika RK v různých zemích, ve kterých se metody liší, jsou spíše

kosmetického rázu, aby nebyla metoda jen zneužita. Mojí rolí je také v rámci této organizace, udržet nástroj živý v našem regionu, což je Praha a okolí Středočeského kraje. Pro mě je odstrašující případ v případových konferencích, dobrá myšlenka na začátku, je to v zákoně od roku 2012 a případové konference vypadají stále strašně na většině míst jako na začátku. Byla bych velmi nerada, kdyby se to stalo s RK, to raději půjdu pomalu, než aby se to za několik let vrátilo takto pokroucené“.

Komentář autora

RK je nejbliže PK z hlediska formy a také se s ní respondentky nejvíce setkávají ve své praxi a zpravidla byly na počátku jejího zavadení a pracovali s touto metodou, proto ji dávají prostor a upřednostňují před jinými metodami, když by mělo jít o srovnání metod.

V poslední době jsem zažila dvě PK organizované OSPOD a jak hovoří kolegyně, byla jsem dost zděšená. V obou případech to vedly pracovnice úřadu, které zároveň měly rodinu v evidenci. PK tím nesplňovala základní kritérium, aby byla vedena neutrálně a tím pádem i nezájatě. Některé výstupy pracovníků byly dle mě necitlivé až nátlakové, účastníci odcházeli domů zkroušení a jak mi řekla maminka dítěte, kterého se PK týkala, „připadala jsem si jako nejhorší rodič na světě“. Dehonestující pro ně bylo i to, že byli okřikováni, když se chtěli v jistých chvílích projevit, protože nebyl na to správný čas. Už ze své podstaty je PK strukturovaná více technicky a pořád je tam vnímána klienty mocenská přesila odborníků, což zákonitě naruší další vztahy mezi oběma stranami, a tudíž zkomplikuje nápravný a léčebný proces rodiny. RK v tomto případě dává prostor vyjádřit se všem a rokovat tak jak je potřeba. Všechny respondentky mluví o tom, že RK považuje více respektující než PK, což vnímám i já. Zároveň si nemyslím, že by se měli PK vyměnit za RK, vnímám potřebnost obou metod, každá z nich má být aplikována ve vhodný čas a jak řekla jedna z respondentek přede mnou, měla zůstat respektující, a ne všelijak pokroucená. Myslím, že RK dává ze všech nabízených metod pro člověka s problémem, nejvíce kompetencí, a proto si myslím, že by měla být rodině nabízena vždy jako první možnost, před ostatními metodami. Ideální je, když se rodina přihlásí sama, pokud má potřebu a využije tento nástroj dříve, než se dostane do sítě sociálních organizací. Nebo když osvícená sociální pracovnice dá rodině kontakt. V případě, když je zadavatelem OSPOD je posléze i účastníkem přípravy. Také se mu zasílá závěrečný zápis. Je to ale už něco jiného, než když otázku zadá rodina. Tuto vari-

antu vnímám také trochu represivně, ovšem chápu, že některé rodiny se zadáním by mohly mít problém.

Já si myslím, že je to o tom, jak kolega smýšlí, zda je podobně naladěný a jak vidí postavení rodiny a zda vnímá to, že rodina je největším odborníkem na svůj život, s myšlenkou pojďme jí maximálně vyjít vstříc a dát jí možnost. V tomto nastavení se to daří. Zároveň se nám i stalo, když kolegové byli k tomuto přístupu skeptičtí a zpětně hodnotili RK kladně. Odborníci nakonec i ocenili, že se skrze RK dostali posléze i k širší rodině, která může dítěti pomoci, protože koordinátoři rozšířili okruh kolem rodiny. Když se na to rodiny ptali, sami odborníci, oni jim zpravidla o těchto možnostech (členů rodiny) neřekli nebo je to ani nenapadlo. Koordinátorům se často daří dostat na konferenci i lidi, kteří původně nechtěli přijít. Je to jiný způsob práce.

5. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit možnosti a úskalí metody rodinných konferencí prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se zkušenými pracovníky center pro rodinu. Jedná se o metodu, která s rodinou nepracuje běžnou formou skrze zapojení peče odborníků, ale předává rodině zodpovědnost při řešení jejich problémů a zapojuje širší okruh rodiny a známých. Oslovuje se kromě základní rodiny i lidé z okolí dítěte, tedy se využívá v procesu sociální kapitál. Putnam (2000) o sociálním kapitálu hovoří takto „blahobyt komunity závisí na kvalitě vztahů mezi občany této komunity. Sociální kapitál vytváří pocit sounáležitosti, čímž zvyšuje celkové zdraví komunity“. Podle Putnama (2000) je sociální kapitál esencí pro budování a udržení demokracie. V tomto případě se jedná zejména o vztahy, důvěru a využití lidského potenciálu. Každý jedinec má co nabídnout někomu dalšímu, tato investice prospívá nejenom danému jedinci, ale i skupině. Nejprve jsem se snažila v teoretické části popsat prostředí současné rodiny a kdy se RK využívá a poté uvést příklady několika metod se kterými často odborníci ve své praxi pracují. V praktické části pomocí polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky dvou center pro rodinu jsem vedla polostrukturované rozhovory. Rozhovor byl veden v přátelském a volném duchu. V mnoha odpovědích ohledně RK se respondenti shodly. Pro všechny je zásadní, že jim RK dává smysl, věří této metodě a jsou ochotné přes veškerá úskalí za ní bojovat i s nepřízní. Jdou to lidé, kteří zároveň věří v jistou revoluci v sociální oblasti a chtějí s organizacemi navázat nový způsob spolupráce, tak aby se sociální systém stal pro občana základem systému, v němž je klient zodpovědný za plánování své budoucnosti.

Z rozhovorů s respondenty vyplývá, že RK je nástrojem, který by měl být součástí transformace sociálních služeb, vyživá síť kolem sebe a z klienta dělá občana. Nastavuje to tak, aby občané v rodině vyvíjeli činnosti a stát je účastníkem v nastavení hranic a nabídne zázemí pro RK. Což je nejen sociálně prospěšné, ale i ekonomicky výhodné pro obě strany potažmo pro stát. Jde hlavně o to, že hlavní smysl je posunout moc. Lidé sami určují, jak se chtějí zapojit.

Zároveň zkušenosti často ukazují, že když jsou do tvoření plánů zapojeni profesionálové, sociální systém se postupně vyčerpá. Zároveň dochází i v interakci mezi občanem a profesionálem k určité nerovnosti. RK posouvá pohled na člověka s problémem a staví ho do role občana.

Ještě před pár lety bylo často užívané slovo “Empowerment“. Nyní jej v praxi už neslycháme, jako by se na něj zapomnělo. Význam slova je “posílení občana”, který žádá pomoc, aby mu zůstala kontrola a zároveň byl zapojen do hledání řešení. Zde by byla role odborníka taková, která pomáhá občanovi vrátet moc. Všeobecně i v tomto případě je moc klíčem ke svobodě a ke svobodnému jednání a rozhodování. Pamatuji si z přednášky na fakultě „svoboda patří ke každému živému organismu a má-li být svoboda esencí moci, je zároveň přirozenou součástí života”.

Když vezmeme v potaz, že základním předpokladem je lidská svoboda, právo na sebeurčení, rovnost před autoritami a také podíl na moci, neznamenalo by to negaci profesionalizace, ale její obnovu, moc by se svěřila rodinám. To by muselo vést i k legislativní úpravě, která dává občanům možnost si nejprve stanovit plány samy, než jim je stanoví orgány státu, které na ně budou vyvíjet tlak. Občané v tomto procesu jsou brány vážně, vede se s nimi dialog.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že koordinátoři RK musí být lidé, kteří věří své misi a mají odvahu i vytrvalost jít za tím čemu věří, za pravdou a spravedlností. RK vrací lidem moc a svobodu a akceptuje rovné vztahy a její přesah je i do společnosti. Respondentky se snaží a vynakládají ohromné úsilí, jak je v rozhovorech patrné, šířit tuto metodu dál, nicméně bez podpory státu bude ještě dlouho největším úskalím pro RK apatické prostředí, které by mělo vytvořit stát a tím posunout metodu mezi další odborníky, poté bude i snadnější přispět ke změně paradigmatu. To znamená dojít k legislativní úpravě, aby se RK začlenily do 1 nabízené možnosti před ostatními metodami, jako způsob pomoci občanovi, jako je tomu v některých zemích.

Z odpovědí respondentů a z teorie vyplývá, že oproti jiným metodám RK zapojuje do procesu širokou síť kolem dítěte, dítě má možnost zasahovat a ovlivňovat proces. RK může vest člověk s jakýmkoliv vzděláním, ale musí projít zaškolením a má předpoklady k této práci, má jisté zkušenosti a je v souladu s filozofií RK, naučí se řemeslo, a to jsou zároveň jeho kompetence o kterých jsme se v úvodu praktické části zmiňovali. Přednosti RK oproti jiným metodám je více o kterých respondentky mluví napříč rozhovoru jako např. Rodina tvoří plán bez odborníka. Rodina si sama volí, koho z odborníků pozve. Dítě i jednotlivý člen setkání, může mít podpůrnou osobu. RK je bezplatná a dostupná. RK nepracuje s konfliktem, ale s potenciálem rodiny. RK dává zatím nejvíce kompetencí metodou pro rodinu a věří v sílu rodiny. RK využívá odborníky jen okrajově na žádost rodiny. RK počítá při procesu s vírou, láskou a nadějí.

Současný systém pomoci selhává a je vyčerpaný. RK je možností nejen pro rodiny, ale pro nás všechny.

Věřím, že Rodinná skupinová konference obnovuje vztahy mezi občany a státem, a proto by bylo dobré se zaměřit na cíl, jak vytvořit nový vztah mezi vládou, úředníky a v tomto případě i sociálními pracovníky a občany. To by znamenalo přijmout za své přesvědčení o bezpodmínečné hodnotě každého lidského života a přemýšlet jinak o samotném smyslu pomoci.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. 151 s. ISBN 978-80-262-0031-4.

GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J. Rodinná terapie. Praha: GRADA, 2009. ISBN 978-80-247-2390-7.

Hrdinová, Andrea a kol. 2010. Na jedné lodi aneb jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti. Praha: Rozum a cit os.

MATĚJÍČEK, Zdeněk. Krizové situace v rodině očima dítěte. 2002. ISBN 80-247-0332-7.

MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 2003, s. 9

Matoušek, O., Pazlarová, H. (2010). Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče. Praha: Portál.

NEUMANNOVÁ, Jarmila. Výlet mezi Maory, za sociálními a zdravotními službami na Nový Zéland. Sociální služby. 2011, roč. 13, č. 2, s. 28–30. ISSN 18037348.

NOVOTNÁ, Věra. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2016], ©2016. 807 stran. Právo. ISBN 978-80-7554-022-5.

PAVLÍKOVÁ, Gabriela; MARTÍNKOVÁ, Kateřina a Jana ŽENÍŠKOVÁ. Naše rodina, naše problémy, naše řešení-- aneb, Když se sejde rodinná rada. Pardubice: Amalthea, 2015, 20 s. ISBN 9788090480131. S. 5.

PLAMÍNEK, J. 2013. *Mediace. Nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada.

PUTNAM, Robert D. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. 2000. ISBN 978-0-7432-0304-3.

Reichel, J. (2009). Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Grada.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. 2004. Krize: psychologický a sociologický fenomén. Praha: Grada, 2004, 129 s. ISBN 80-247-0888-4.

Online publikace

Facilitace [online]. [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: <https://www.amcr.cz/sluzby-facilitace/>

MARTÍNKOVÁ, Kateřina, Jana ŽENÍŠKOVÁ a Gabriela PAVLÍKOVÁ. Metodika Rodinných konferencí. 2015. Dostupné také z: [http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Methodika-RK\(1\).pdf](http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Methodika-RK(1).pdf)

MIRSKY, Laura. Family Group Conferencing Worldwide: Part One in a Series. Restorative Practices eForum [online]. International Institute for Restorative Practices, publikováno 20. 2. 2003 [cit. 01. 05. 2023]. Dostupné z: <http://www.iirp.edu/eforum-archive/4268-family-groupconferencing-worldwide-part-one-in-a-series>

MEDIACE [online]. [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: <https://www.amcr.cz/sluzby-mediace/>

HORST, JOANKNECHT, PAGEE: Příručka pro koordinátory Rodinné skupinné conference. [online]. 2010 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Rodinnekonference_prirucka-pro-koordinatory.pdf

KOLÁŘOVÁ, marta. *Žít ekofeminismus: Femivorismus a nová domesticita*. Dostupné také z: <https://www.advojka.cz/archiv/2023/4/zit-ekofeminismus>.

KUBIČÍKOVÁ, Dagmar. *OSPOD bere děti a další mýty o tom, jak funguje „sociálka“* [online]. 2012 [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://prava-deti.cz/slovník/45-ospod>

MATOUŠEK, Oldřich. Strategie a postupy v sociální práci. 2012. ISBN 978-80-262-1952-1. *Metodika sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi*. Dostupné také z: <https://www.prostor-plus.cz/wp-content/uploads/dokumenty/Metodiky%20SAS.pdf>

MPSV. Činnost MPSV v oblasti sociálně-právní ochrany dětí [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/cinnost-mpsv-v-oblasti-socialne-pravni-ochrany-deti>

PAVLÍKOVÁ, Gabriela. Pravidla a postupy odborné přípravy koordinátorů rodinných konferencí. Praha, 2015. Dostupné také z: http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Methodika-RK_priprava-KOORDINATOR.pdf

PAVLÍKOVÁ, Gabriela. Metodika Rodinných konferencí. Praha, 2015. Dostupné také z: [http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Methodika-RK\(1\).pdf](http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Methodika-RK(1).pdf)

Přílohy: Polostrukturovaný rozhovor

- 1, Ahoj, mohla bys se nám představit?
- 2, Jak si se dostala k tomuto projektu?
- 3, Jak si se k této práci dostala?
- 4, Jak na tuto metodu ministerstvo přišlo?
- 5, Proč tě to zaujalo?
- 6, Jaká úskalí tě provází při této práci?
- 7, Co vnímáš za úspěch a co se ti podařilo?
- 8, Co se ti osobně dařilo v přímé práci, když jsi koordinovala?
- 9, Co ti dělá radost v oblasti práce s rodinou?
- 10, Jak bys chtěla, aby tě dítě v přípravě RK vnímalo?
- 11, Co se daří?
- 12, Co se nedaří?
- 13, Proč si myslíš že se to nepodařilo?
- 14, Co této misi pomáhá?
- 15, Co tě v této práci motivuje?
- 16, Co tě pohání?
- 17, Pomáhá ti při práci něco jako spiritualita?
- 18, Jak vidíš svou roli v budoucnosti?
- 19, Jací lidé se hlásí na pozici RK?
- 20, Jak má vypadat koordinátor RK?
- 21, Když bys tedy měla koordinátora popsat, jaký by měl být?
- 22, Jak vnímáš oba nástroje (PK, RK)?